

הגמרא מבארת מדוע נענש. שואלת הגמרא: מדוע נענש רבי
אלעזר מהגרוניא על כך שלא הראה את הסכין לרב אחא בר
יעקב אלא בדקו בעצמו, והאמר [והלא אמר] רבא שצורבא מרבנן
הו' לנפשיה – בודק סכין לעצמו ואינו צריך לחשוש לכבודו של
חכם. משיבה הגמרא: שאני התם – שונה מה שהיה שם, דאחילולו
[והשתחילו] לדבר בכוזר ואמר 'לא ליחוש ליה לסבא', וכיון
שכבר דיברו על כך, לא היה לו לרבי אלעזר מהגרוניא ללול
בכבוד, אלא היה לו לתת לו את הסכין לבדיקה. ואי בעית אימא
– ואם תרצה אמור לבאר מדוע נענש, לפי ששאני [והנה] רב אחא
בר יעקב משאר חכמים משום דמפליג הוא, שהיה זקן וחכם מאוד,
ועל כן היה להם להקפיד על כבודו יותר ולתת לו לבדוק את
הסכין אף שהשיטה היא להם עצמם, ובאופן זה לא אמר רבא
שאין צריך להראות לו את הסכין.

דין הוראת הלכה במקום הרב כאשר היא באה למנוע מלעבור
איסור: אמר רבא, ולא פרישי מאיסורא – להורות הלכה בכדי
להפריש אדם ולמנוע מלעבור איסור, אפילו בפניו של רבו שפיר
דמי – מותר הדבר, והיינו שאם תלמיד רואה אדם העומד לעבור
איסור ורבו שם ושוקק ואינו מוחה בו, מותר לתלמיד לגעור בו,
ואין בכך משום הוראת הלכה במקום הרב.

הגמרא מביאה מעשה מענין זה: רבא הו' התיב קמיה [והיה] יושב
לפניו דרב אשי רבו, הויה ליה להאמרי נבא דקא אסר ליה להמריה
בצינתא בשבתא – ראה אדם שהיה קושר את חמורו בדקל בשבת.
רבא הו' קלא – גער רבינא אדם, לפי שאמרו חכמים שאין
להשתמש באילן בשבת וקשירת החמור בדקל היא שימוש בו, ולא
אשנח ביה – ואולם הלא לא השיגו בו והמשיך במעשיו. אמר ליה
רבינא לאותו אדם, ליהוי האי נבא בשמחתא – יהיה אותו אדם
[והיינו הקושר] בנידוי על שהוא עובר על האיסור. לאחר מכן אמר
ליה רבינא לרב אשי, בי האי גוונא – באופן זה שנעשה לפניך,
שגערתי באותו אדם על מעשיו, מי מתחנא באפקריתא – האם
נראה הדבר כחוצפה, ולא היה עלי לעשות זאת. אמר ליה רב
אשי, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' [משל כא ל], שאין
חשיבות לחכמה ותבונה נגד ה' והיינו שכל קיום שיש בו חילול
השם אין חולקין בכו' לרב, ועל כן טוב עשית שמחית בו.

דין נוסף: אמר רבא, תלמיד הבא להורות הלכה בחיי רבו, בפניו
של רבו, אסור הדבר, ואם הורה חייב מיתה בידי שמים, ואם שא
בפניו, אסור, ואם הורה אין חייב מיתה.

הגמרא דנה בדבריו רבא. מקשה הגמרא: והמורה שלא בפניו של
רבו לא חייב מיתה, והא [והלא] תניא בברייתא, רבי אליעזר [בן]
יעקב אומר, לא מתו נרב ואביהוא בני אהרן כאשר הביאו אש זרה
על המזבח, [עד] [ואלא על] שהיו ה' ב' ב' משה רבן שיש
להביא אש זו. מאי דרש – מדיכן למדו לעשות מה שעשו, שנאמר
[ויקרא יז] 'ונתנו בני אהרן כהן אש על המזבח', אמרו נרב ואביהוא,
אף על פי שהאש יורדת מן השמים מנחה להביא מן הקדושים, ועל
כן הביאו אש זרה, ואף שצדקו בכך, נענשו על מעשיהם, לפי שלא
היה להם להורות הלכה בפני משה. עוד מעשה בתלמיד אחר
שהיה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו, אמר רבי אליעזר לאימא
שלום אשתו, תמיה אני אם יוציא זה שנתו ויחיה גם בעוד שנה,
ואכן לא הוציא אותו תלמיד את שנתו, שמת בתוך אותה שנה.
אמרה לו אימא שלום לרבי אליעזר, וכי נביא אתה שאמרת שלא
יוציא שנתו ואכן כך היה. אמר לה, לא נביא אנכי ולא בן נביא
אנכי, אלא כך מקובלני מרבתי, כל המורה הלכה בפני רבו חייב
מיתה, ועל כן ידעתי שלא יוציא שנתו. ואמר רבא בר בר חנה אמר
רבי יוחנן, אותו תלמיד שהורה הלכה בפני רבו אליעזר ולא הוציא
שנתו, יהודה בן גוריא היה שמו, והנה יהודה בן גוריא הוציא
[ומרבי אליעזר] שלש פראות. נמצא שאף תלמיד המורה הלכה
שלא בפני רבו, חייב מיתה, שעל כן מת יהודה בן גוריא שהורה
הלכה במרחק של שלש פרסאות מרבי אליעזר, וקשה על מה
שאמר רבא שהוראה שלא בפני אסורה אך אין חייבים עליה
מיתה.

רב המנונא אורי – הורה הלכה בעיר הרקא דבנאה ארניו [ושם]
אדם], בשני [בשנותיו] דרב הסדא רבו, לפי שלא היה רב חסדא
גר בעיר זו.

הגמרא מביאה מעשה נוסף מענין זה, וממנו מתבאר אימתי מורה
תלמיד בחיי רבו שלא במקומו: רבא סבינא – בדק סכין
שחיטה בעיר אחת בבבל, שהביאה השוחט לפניו שיבדקה,
ובדקה לו. ומאחר שתקנת בדיקת סכין על ידי חכם היא משום
כבוד החכם, נמצא שנטל בכך את עטרת כבוד העיר, והרי זו
כהוראה בפני רבו. אמר ליה רב אשי רבו, מאי טעמא עבר מר הכי
– מה טעם עשה אדוני כן, להורות הלכה בפני רבו. אמר ליה רבינא
לרב אשי, והא רב המנונא אורי – הורה הלכה בעיר הרקא דארניו,
בשני [בשנותיו] דרב הסדא רבו, לפי שלא היה רב חסדא דר בה,
ואף אני לא הוריתי בעירך מתא מחסיא אלא בעיר אחרת במדינת
בבל. אמר ליה רב אשי לרבינא, הלא לא אורי אתמר – מה שנאמר
הוא שלא הורה שם, ושלא כדברך. אמר ליה רבינא, אתמר אורי
ואתמר לא אורי – נאמר שהורה ונאמר שלא הורה, ושניהם אמת,
בשני [בשנותיו] דרב הונא רביה [ברבו] של רב המנונא, אז הוא
לא אורי [שלא הורה], לפי שאין מורה התלמיד הלכה בחיי רבו
ואפילו במקום אחר, ואורי – ומה שנאמר שהורה היה זה בשני
[בשנותיו] דרב הסדא, תלמיד חכם רב, של רב חסדא, הנה
[היה] רב המנונא, ותלמיד חבר מורה הלכה בחיי רבו כאשר הוא
במקום אחר, ואנא נמי – ואף אני, תלמיד חכם דמר אורי – של
אדוני אני, ולכן אני להורות הלכה במקום אחר.

דין נוסף בהלכות הוראת הלכה לתלמיד במקום הרב: אמר רבא,
צורבא מרבנן הו' לנפשיה – תלמיד חכם יכול לראות לעצמו סכין
של שחיטה, דהיינו שיכול הוא לבדוק סכין של שחיטה בכדי
לשחוט בה בהמה שלו, ואינו צריך להראותה לרבו.

הגמרא מביאה מעשים שונים השייכים לדין זה: רבא אקלע
[הודמן] למחוזא עירו של רבא והתאכסן במקום מסוים, אייתי
אושפזיביתא סבינא וקא מחוי ליה – הביא בעל האכסניא סכין
והראה לו אותה שיבדקה על מנת שיוכל לשחוט בה. אמר ליה
רבינא לבעל האכסניא, ויל אמתיה [ולך והביאנה] לרבא,
שיראנה. אמר ליה בעל האכסניא לרבינא, לא סבר מר הא דאמר
רבא – האם אין אדוני סובר את דברי רבא שצורבא מרבנן
[תלמיד חכם] הו' לנפשיה – בודק סכין של שחיטה כאשר
שוחטים לו עצמו, ואף כאן נועדה סכין זו לשחוט בה לצורכך,
ויכול אותה לראותה בעצמו. אמר ליה רבינא לבעל האכסניא, אנא
מרבנן ובינא – הלא אין הברש שלי אלא אני קוהו ממך, ואין זה
נחשב שרואה אני את הסכין לעצמי, שרק כאשר הבהמה היא
שלי מותר לי לראות את הסכין, ולא כאשר היא נעשית עבורך
למוכרה לי.

[סימן לשמות האמוראים דלהלן לפי סדרם, ויל"א (להני"א)]
[מהני"א] מחלי"ף איק"א ויעק"ב]

רבי אליעזר מהגרוניא ורב אחא בר תחליפא אקלעו [הודמנו] לבי
[אל] רב אחא בריה [בנו] דרב איקא, בארתייה [בעיר] דרב אחא
בר יעקב. בעי [והפין] רב אחא בריה דרב איקא למיעבר להו עינלא
תילתא – לעשות להם עגל שגדל שליש גידולו, דהיינו לשחוטו
להם שיאכלו מברשו, אייתי סבינא וקא מחוי להו – הביא רב אחא
בריה דרב איקא סכין והראה אותה להם קודם שחיטה שיבדקה.
אמר להו רב אחא בר תחליפא לרבי אלעזר מהגרוניא ולרב אחא
בריה דרב איקא, בתמיהה, לא ליחוש ליה לרבא – האם לא נחשוש
לכבודו של זקן, הוא רב אחא בר יעקב, ונבדוק סכין בעירו תחת
אשר הוא יבדקנה. אמר להו רבי אליעזר מהגרוניא לרב אחא בר
תחליפא ורב אחא בריה דרב איקא, הכי [וכן] אמר רבא, צורבא
מרבנן [תלמיד חכם] הו' לנפשיה – בודק סכין של שחיטה כאשר
שוחט לעצמו, ואף כאן שוחטים אנו לעצמנו ועל כן איננו צריכים
לתת את הסכין לרב אחא בר יעקב שיבדקה. הו' ואיעניש – בדק
רבי אלעזר מהגרוניא את הסכין, ונענש רבי אליעזר מהגרוניא על
כך שלא חשש לכבודו של רב אחא בר יעקב.

רבו של דוד, היה קניין, ועל כן לא הורה דוד הלכה בחייו, וקאן –
 בפסוק 'בשרתי צדק בקהל רב', מדובר ביום ששני עירא הנאירי
 קניין, שאז הורה הלכה.
 אגב האמור מביאה הגמרא דברים נוספים מעניינו של עירא
 היאירי: אמר רבי אבא בר נבדא, כל הנותן מתנותיו ומתנות הכהונה
 שיש אצלן לכהן אחה, ואינו מחלקן בין מספר כהנים, מביא רצון
 לעולם, שנאמר (שמואל ב' כז) 'עירא הנאירי היה כהן לדוד, ויש
 לשאול ובי' לדוד' לבדו הוא דתהו ו- שהיה כהן, אבל לבדו עקלם
 ו- לשאר אנשים לא היה כהן, היתכן דבר זה, אלא כוונת הפסוק
 שהיה דוד משגור לו, לעירא היאירי, את כל מתנותיו, וכתב בתורה
 – ונאמר בפסוק שלאחריו (שם כא א) 'ויהי רצון כימי דוד', ונסמכו
 הפסוקים זה לזה ללמדנו שמפני שנתן לו את כל מתנותיו על כן
 בא רעב לעולם.
 הגמרא שבה לעסוק בתלמיד המורה הלכה בפני רבו: רבי אליעזר
 אומר, תלמיד המורה הלכה בפני רבו מורידן אותו מדרגות,
 שנאמר (במדבר לא כא) 'ויאמר אליעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו'
 הקאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה, ונאמר
 בהמשך שלימים את הלכות גיעול כלים, ואף על גב שחלק כבוד
 למשה, דאמר להו – שאמר להם לאנשי הצבא, לאחי אבא ו- משה
 צוה ה' הלכות אלו ואותי לא צוה, אפילו הכי איננו – בכל זאת
 נענש, דכתיב – שנאמר אודות יהושע (במדבר כז כא) 'ולפני אליעזר
 הכהן יעמד וישאל לו במשפט האורים לפני ה', הרי שהיה יהושע
 עתיד להצטרך לאלעזר בדבר הלכה לשאול באורים ותומים,
 ולא אשכחן דאיצטריך ליה – ולא מצאנו בכתובים שהוצרך לו
 יהושע לאלעזר בכך, ואין אלא מפני שכוין שהורה הלכות
 בחיי משה, על כן הורידוהו מגדולתו זו שפסקו לו שיהיה יהושע
 צריך לו.
 דברים נוספים בענין זה: אמר רבי לוי, כל דמותיב מלה קמיה רביה
 – כל המשיב דברים ומורה הלכה בפני רבו, אויל לשאול – מת מן
 העולם בלא וילה, שנאמר (במדבר יא כח) כאשר אמרו למשה כי אלדד
 ומידד מתנבאים במחנה, וינען יהושע בן נון משרת משה מכהניו
 ויאמר אדוני משה בלאים, והיינו שאמר שראויים הם שיכלאו, והרי
 זו כהוראת הלכה,

מתרצת הגמרא: הוראתו של אותו תלמיד, בפינו של רבי אליעזר
 הנה ו- היה) כן, ועל כן נתחייב מיתה על הוראתו. ומה שאמר רבי
 יוחנן שהיה רחוק שלוש פרסאות, היינו שמקומו היה רחוק
 ממקומו של רבי אליעזר בשיעור זה, אך את הוראתו הורה בפני
 רבי אליעזר ממש.
 מקשה הגמרא: והא' ו- והלא' ויהיה רחוק ממנו שלש פרסאות'
 קאמר ו- אמר רבי יוחנן על אותו תלמיד, ואם לא בא לומר
 אלא היכן היה מקומו, לשם מה הוצרך לספר זאת. מתרצת
 הגמרא: וליטעמיה – ולשטתה, המקשן, שבא רבי יוחנן ללמד
 בדבריו שנתחייב מיתה אף שהורה שלא בפני רבו, עדיין קשה,
 שמו ושמ אביו שהוכיח רבי יוחנן, למה הזכיר, ומה בא ללמדנו
 בכך. אלא על כדרך תאמר שמה שהוכיח כל זאת, שמו ושם
 אביו וכן את מרחק מקומו ממקומו של רבי אליעזר, לא בא
 ללמד איזו הלכה אלא שלא תאמר משל היה ולא היה המעשה
 במציאות.
 הגמרא מביאה מאמרים שונים אודות חומר דינו של תלמיד
 המורה הלכה בפני רבו: אמר רבי תימא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל
 המורה הלכה בפני רבו, ראוי להבישו נחש, שנאמר (איוב לב ו) 'וינען
 אליהוא בן פרקאל הבו ויאמר צעיר אני לימים וגו' ואתם ישישים
 על בן זחלי ואקרא מחות דעי אתכם, וכתב (דברים לב כד) 'עם חמת
 זחלי עפר', ויש ללמוד ממה שנטק לשון זחילה כאשר הוא ירא
 לחוות דעה לפני גדולים ממנו, שרמם בדבריו שאילו היה עושה כן
 היו באים עליו אותם וזחלים, הם הנחשים.
 ועירי אמר בשם רבי חנינא, המורה הלכה בפני רבו נקרא חוטא,
 שנאמר (תהילים קט יא) 'בלבי צפנתי אמתך למען לא אחטא לך',
 והיינו שצפן דוד המלך בליבו את דברי התורה שלא להורות בהם
 בפני הרב בכדי שלא יחטא בכך, הרי שאילו היה מורה היה נקרא
 חוטא.
 רב המנינא רמי – הקשה סתירה בפסוקים כתיב (שם) 'בלבי צפנתי
 אמתך', שלא לימד דוד דברי תורה ברבים, וכתב (ז מ) 'בשרתי
 צדק בקהל רב', וצדק' הם דברי תורה, ואמר שלימים בקהל רב,
 הרי שהפסוקים סותרים זה את זה. מתרצת הגמרא: לא קשאי, כאן
 – בפסוק 'בליבי צפנתי אמתך' מדובר ביום ששני עירא הנאירי, שהיה

43 אֹתוֹ אָדָם שִׁישָׁן שֶׁם אֵינֶם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת זֹאת. **וְכָא אֲמַר, אִם**
 44 **אֲשֶׁתוֹ נָדָה הָיָא אֵין הִישָׁן עִמָּם בְּכֻלָּ הַכְּתוּב הֵנָּה, וְאִדְרַבְה, תָּבֵא**
 45 **לְעִילִי בְּרַבָּה** שְׂהוּא מְנוּעָם מִלְשֻׁשׁ וְלַעֲבוּר אִיסוּר. דּוּחָה הַגְּמָרָא:
 46 **וְלֹא הָיָא – אֵין הִדְבֵּר כֵּן, דְּעַד הָאֲדִינָא מָאן נִמְרִית –** שְׁעֵד עֵתָּה מִי
 47 שְׁמַר, כְּלוּמַר, גַּם בַּלְעֲדֵיו אֵין חוֹשְׁשִׁים שִׁיבֹאוּ לִידֵי עֲבִירָה, וְאֵין
 48 כָּל מַעֲלָה בְּמַה שְׂהוּא יֵשֵׁן שֶׁם, וּמִמִּילָא הָרִי הוּא בְּכֻלָּ נִשֵּׁי עֲמִי
 49 תִּגְרָשׁוּ.

50 הגמרא שבה לעסוק בדין חצר או מבוי שדרים בהם ישראלים
 51 ונכרים יחד. הגמרא מביאה מעשה במבוי שדר בו נכרי, ובו
 52 ההוראותיהם של אביו רבא כיצד להתיר את ההוצאה למבוי:
 53 **ההוא מְבֹאֵה יָתֵהּ דִּירֵי קָה** – מעשה באותו מבוי שזיהה דר בו נכרי
 54 בשם **לְחָנָן בְּרִי רִיבְנִי, אָמְרוּ לֵיהּ הַיִּשְׂרָאֵלִים** שדרו במבוי ורצו
 55 להוציא אליו מרשותם, **אָמְרֵי לֵן** – השכר לנו את **רְשׁוּתָהּ**. **לֹא אָמְרֵי**
 56 **לֵיהּ** – לא היה חפץ להשכיר להם. כיון שכן, אסורים היו להוציא
 57 למבוי, וחזיפו דרך להתיר זאת. **אָמְרוּ לֵיהּ** – באו ואמרו זאת
 58 **לְאֶבְיֵי**, ושאלוהו מה יעשו על מנת שיוכלו להוציא מרשותם
 59 למבוי. **אָמַר לְהוּ** [–להם] אביו, **וְיִלּוּ בְּפִסְלוֹ רְשׁוּתֵיכֶם** **לְגַבֵּי חָד** – לכו
 60 בטלו את רשותכם במבוי לגבי אחד מהם, וממילא **תְּהוּ לֵיהּ** – יהיה
 61 אותו אחד שביטל לגביו נחשב כִּיחִיד הדר בְּמִקְוָם נְכָרִי, וְיִחִיד
 62 בְּמִקְוָם נְכָרִי **לֹא אָמַר** עליו הנכרי להוציא מביתו למבוי, שאין נכרי
 63 אסור אלא כאשר דרים עמו בחצר או במבוי שני ישראלים, וכאן
 64 הוציא הביטול הרי זה כאלו אין דר במבוי אלא ישראל אחד, שאין
 65 הנכרי אוסר עליו.

66 אָמרוּ לֵיהּ לֵאבִי, מִיָּד הוּא מַעֲמָא – כּוּלם אִין הַטַּעַם שְׁנֹכְרֵי אִינוּ
67 אוֹסֵר עַל יִשְׂרָאֵל יְחִיד הָדָר עִמּוֹ, אֱלָא מִשּׁוּם דְּלֵא שְׂכִיבָתָּ דְּרִיזִי –
68 שְׁאִין מְצוּי הַדְּבַר שִׁדּוּר יִשְׂרָאֵל יְחִיד עִם נֹכְרֵי בַחֲצֵר אַחַת או
69 בַּמְבּוּי אַחַד, שְׁהַיִּשְׂרָאֵל חוּשׁ שְׂמָא יִהְרֹגוּ הַנֹּכְרֵי מֵאַחַר שְׁאִין
70 עוֹד יִשְׂרָאֵלִים עִמּוֹ, וְכִין שְׁאִין מְצוּי שִׁדּוּר יִשְׂרָאֵל יְחִיד עִם נֹכְרֵי,
71 אִל גּוֹזֵר כַּחֲמִשׁ שְׂיִידֵיהּ הַנֹּכְרֵי אוֹסֵר עַל יִשְׂרָאֵל אַחַד הַהוּצָאָה
72 לַחֲצֵר אוֹ לַמְבּוּי, וְהָכָא הָא דְּרִיזִי – וְכָאן הֵלָא אֹפֹן זֶה שְׁדִּירִים כַּמָּה
73 יִשְׂרָאֵלִים עִם נֹכְרֵי הוּא אֹפֹן מְצוּי, וְעִדְנִי יֵשׁ גַּלּוּר בּוֹ כַּבְּשָׂא
74 מְקוּם שְׁדִירִים יִשְׂרָאֵלִים וְנֹכְרֵי בַחֲצֵר שִׂיאֲסוּר הַנֹּכְרֵי עַל יִשְׂרָאֵל.
75 אָמַר לְהוּ אֲבִי לֵאלוּ שְׂשֹׂאֻלוֹהוּ עַל כֵּךְ, כֵּל כְּמוֹלֵי רְשׁוּתֵיהוּ נָבִי חַד
76 אֹפֹן זֶה שְׁבִנִי הַחֲצֵר אוֹ הַמְבּוּי מִבְּטֵלִים אַת רְשׁוּתֵם כְּלָפִי אִדָּם
77 אַחַד, מִלְּתָא דְּלֵא שְׂכִיבָתָּא הִיא – הִי זֶה דְּבַר שְׁאִינוּ מְצוּי, וּמִלְּתָא
78 דְּלֵא שְׂכִיבָתָּא לֹא גִזְרֵי כֵּה דְּרַבִּין – וְדִבֵּר שְׁאִינוּ מְצוּי לֹא גּוֹזֵר בּוֹ
79 כַּחֲמִשׁ. כְּלוּמַר, אֲמַנָּם נִכּוֹן הַדְּבַר שְׁדִירִים אִין כַּמָּה יִשְׂרָאֵלִים עִם
80 נֹכְרֵי וְהוּא דְּבַר מְצוּי, אִולַם בִּישׁוּל הַרְשׁוּת אַצֵּל יְחִיד אִינוּ דְּבַר
81 מְצוּי, וְאִמְרוּ לֵיהּ אִל גַּלּוּר שְׁנֹכְרֵי יִיאֲסוּר גַּם בַּאֲפֹן זֶה.

אֱלֹהִים (הלך) רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ שְׁמַע אֶת הוֹרָאָתוֹ שֶׁל
אֲבִי, אֲמַרְהָ לְשִׁמְעָתָא - אָמַר הִלְכָה זֶה קָמִיָּה (לפניו) דְּרַבָּא. אָמַר
לִיה רַבָּא לִרְבֵּי הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ,

וְיָתִיב – וכשמפרט הכתוב את סדר הדורות מאפרים עד יהושע
נאמר (דברי הימים א' ז', כו), 'זֶן בְּנֵי יְהוֹשֻעַ בְּנֵי', ואחר יהושע לא נכתב
מי היה בנו, הרי שלא היו לו בנים, ואין זאת אלא שנענש מפני
שהורה הלכה בפני משה באותו מעשה של אלדד ומידד.

הגמרא מביאה דעה אחרת אודות סיבת העונש של יהושע שלא
היו לו בנים. אומרת הגמרא: ופליגא – וחולק רבי לוי על דבריו
דרבי אבא בר פפא, דאמר רבי אבא בר פפא, לא נענש יהושע שמת
בלא בנים, אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה,
שנאמר במלחמת יריחו כאשר צרו על העיר (יהושע ה') ויהי בקיז
היושע ביריחו וישא עינו ויראה והנה איש עמד לנגדו וחרבו
שלופה בידו ולקח יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו,
והיינו שבא מלאך לנגדו ושאלו יהושע על מה למה בא ונתיב
(שם פסוק יב) ויאמר (לו) [לא] ש אני שר צבא ה' עתה באתי וגו'.
וממה שבא וחרבו שלופה בידו יש ללמוד שבא לפורענות על
עבירה שעשו, וממה שאמר 'עתה באתי' והיינו על עבירה של
עתה, משמע שהיתה עוד עבירה אחרת. וכך היה המעשה, שאמר
לו המלאך ליהושע, אמש, היינו קודם הלילה, ביטלתם קרבן תמיד
של בין הערפים, שלא הקרבתם אותו, ועכשיו בלילה ביטלתם
מתמיד תורה, ושאלו יהושע, על איזה חטא מזה באת להוכיחני,
ויאמר לו המלאך, על חטא של עתה, דהיינו בלילה, פאתי, והוא על
שניבטם עוסקים עתה בתורה, מיד חזר בו יהושע, ובמלחמה
הבאה, היא מלחמת העי, עסק בתורה, שנאמר (שם חג') וילקח יהושע
כלילה שהוא בתוך העמק, ואמר רבי יוחנן, מלמד שהלך בעומקה
של הלכה. מהאמור יש ללמוד שחטא בכך שיצא באותו לילה
למלחמה על יריחו. וגמרי – ומקובל בידינו הבה, דכל זמן שארון
הברית ושיכינה שרינו שלא במקומן, אסורין בתשמיש המטה, ועל
כן באותו לילה שהיו עסוקים במאמר, אף לא החזירו את הארון
ואשריה עמם במלחמותיהם, למקומו בגלגל, ונמצא שהיו אסורים
שחזרה ורביה, ועל שיצא למלחמה שלא כדת וביטלם מפריה
ורביה נענש יהושע שלא היו לו בנים.

דבר נוסף שיש ללמוד ממעשה זה של המלאך ויהושע: **אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ אֲבִינָא מְשַׁמֵּי** [בשמו] **דְּרַב, גְּדוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה וְיִתְרַ**
מִהֶרְבַּת תַּמִּיד, דַּעַל שְׂאֵלַת יְהוֹשֻׁעַ לְמַלְאָךְ אִם בָּא לְהוֹכִיחוֹ עַל
חֹטֵא בִּיטוּל הַתַּמִּיד אוֹ עַל חֹטֵא בִּיטוּל תּוֹרָה, אָמַר לֵית הַמַּלְאָךְ
לְיִהוֹשֻׁעַ 'עֲתָה מְאִתִּי', דְּהֵינָּה עַל חֹטֵא בִּיטוּל תּוֹרָה, וּמוֹכֵחַ שֶׁתַּלְמוּד
תּוֹרָה גְּדוּל מִהֶרְבַּת תַּמִּידִים, שַׁעַל כּוֹ בִּיטוּל מְצוֹר יוֹתֵר.

אגב האמור לעיל אודות חומר ביטול פריה ורביה, מביאה הגמרא
דברים נוספים בענין זה: **אָמַר רב בְּרִינָא אָמַר רב, כָּל תִּשְׁנֵי בְּקֻלָּא**
– **בַּחֲדָר שְׁאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שְׁרִינִין בֵּהּ, עָלִיו הַכְּתוּב אָמַר (מִכָּב ד ט) 'וְיִשְׁנִי**
עִמִּי תִּגְרְשֻׁן מִבֵּית הַתְּעַנְיָה', שְׂכִינִי שְׁהוּא יִשְׁנֵן שֶׁם הוּא בּוֹשִׁים מִמֶּנָּה
וְאֵין מִשְׁמִשְׁנִין. וְאָמַר רב יוֹסֵף, כִּי הוּא אָפִילוּ בְּאִשְׁתּוֹ נִדָּה, שֶׁאִם
שֶׁאִסּוּרִים לִשְׁמֶשׁ, הֵרִי כּוֹס מִשְׁחֻחִים בְּדָרִים שְׁבָעִנֶּה, וּבִלְבָּל
וְהִלְכִי בְּהֵרֵסָהּ, וְהָיָה כִּי יִשְׁנֵן שֶׁהוּא יִשְׁנֵן שֶׁם הוּא בּוֹשִׁים מִמֶּנָּה